

УДК 811.161.2'243'373'.46:378.016

ТЕРМІНИ ЗНАННЯ, УМІННЯ, НАВИЧКИ: ВІД УНОРМУВАННЯ ДО ГАРМОНІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОДИДАКТИЦІ

ТУРКЕВИЧ О. В.

кандидат філологічних наук, доцент
Львівський національний університет імені Івана Франка
turkevych@gmail.com

У статті проаналізовано терміни *знання*, *вміння*, *навички* як спеціальні одиниці фахової мови методики викладання української мови як іноземної. З'ясовано, що *знання* – це сукупність відомостей, яких студенти набувають чи якими володіють; *уміння* – здатність вести діяльність іноземною мовою, *навички* – дії, які на основі багаторазового повторення внаслідок виконання вправ і завдань стали автоматичними. Проаналізовано значення цих термінів у Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти; простежено їхній взаємозв'язок із терміном *компетенція*. Окреслено мікропарадигми, які формують терміни *знання*, *вміння*, *навички* у фаховій літературі, описано співвідношення всіх гіпонімних одиниць. Визначено відповідники аналізованих термінів в англійській, польській, російській мовах; запропоновано способи унормування й гармонізації деяких термінів.

Ключові слова: знання, уміння, навички, компетенція, лінгводидактика, українська мова як іноземна.

TERMS KNOWLEDGE, LANGUAGE ABILITIES AND SKILLS: FROM NORMALIZATION TO HARMONIZATION IN MODERN UKRAINIAN LANGUAGE EDUCATION

TURKEYYCH Oksana Vasylivna
PhD in linguistics, Associate Professor
Ivan Franko National University of Lviv
turkevych@gmail.com

Introduction. Terms *knowledge*, *language abilities and skills* are central in the present-day Ukrainian linguodidactics. Their studying is predetermined by the necessity to find the most correct definition of them, to draw the microparadigm of notions they embody. Comparing the ways of key points understanding and explanation with those in English, Polish, and Russian languages allows to work out their categorial components.

The purpose of the article is to analyze the terms of knowledge, skills, skills in the professional language of Ukrainian linguodidactics.

The method of componental analysis makes it possible to describe the semantics of the terms under research.

Results. Particularly, it was discovered that *knowledge* is a component of the content of learning comprising a collection of information that students acquire or have. The term *language ability* refers to the capacity to carry out activities in foreign language whereas *skill* denotes actions that became automatic based on multiple repetitions while doing group and individual exercises and creative tasks. The microparadigms special for each of these terms were singled out according to different criteria and the definition of each term was given. Besides the difference between the Ukrainian system of investigated terms and the Polish, English and Russian systems was discovered. The meaning of the analyzed terms was compared with the term competence that is defined as the totality of theoretical knowledge, practical skills and abilities that are the purpose of language learning.

Conclusion. In Ukrainian language teaching the terms *knowledge*, *language abilities* and *skills* function actively with the existing subsystems of concepts, however ambiguity arises at the level of harmonization with the foreign language correspondences. Sometimes the discrepancies demonstrate the redundancy or inaccuracy arising within the Ukrainian terminology system but sometimes they show the specificity of the Ukrainian system of special units. New analytical constructions containing the units of *knowledge*, *language abilities* and *skills* may appear with the development of the methods of teaching Ukrainian as a foreign language. Thus, their analysis will be the prospect of our research.

Key words: knowledge, skills, skills, competence, linguistics, Ukrainian as a foreign language.

Формулювання проблеми та обґрунтування актуальності її розв’язання. Терміни *знання*, *вміння*, *навички* є одиницями змісту навчання української мови як іноземної. Постійна зміна підходів до навчання, розвиток нових напрямків і методик викладання іноземних мов, спричиняє їхню семантичну еволюцію. Актуальність дослідження цих термінів зумовлена специфікою їх уживання в сучасній фаховій мові методики викладання української мови як іноземної, а також потребою з’ясувати, які саме підсистеми гіпонімів вони формують.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Семантику досліджуваних термінів розглядали у фаховій мові педагогіки (Гончаренко, 1997) і методики викладання української мови як рідної (Кочан, Захлюпана, 2002). Деякі терміни були джерелом докладного опису в методиці викладання української мови як іноземної, наприклад, О. Федорова (2016) простудіювала аудитивні вміння і зробила висновок, що аудитивне вміння – це мовленнєве вміння, необхідне для сприймання та розуміння усних повідомлень різних стилів мови (с. 7). Дослідження дуже ґрунтовне, проте з погляду унормування сама терміносполука *аудитивне вміння* викликає застереження, адже вживання іншомовних похідних варіантів недоцільне, якщо в терміносистемі вже функціонує український варіант – *уміння слухати*, *слухові вміння*. Т. Мелкумова (2013) проаналізувала орфоепічні вміння й навички з української мови в іноземних студентів й окреслила конкретні методичні етапи формування відповідних вмінь і навичок (Ніколаєва, 2003). Небезпосереднім об’єктом опису аналізовані терміноодиниці стали в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти [4], зокрема порівняно з термінами *компетенція* і *компетентність*. Проте ґрунтовне системне дослідження термінів *знання*, *уміння*, *навички* як взаємопов’язаних спеціальних одиниць методики викладання української мови як іноземної досі залишається актуальним.

Особливість аналізованих термінів у тому, що часто викладачі чи науковці вживають їх разом, наприклад, *сформувати лексичні знання*, *уміння*, *навички*, чи попарно, наприклад, *комунікативні вміння й навички*. Саме тому важливо з’ясувати місце зазначених одиниць у всій системі лінгводидактичних понять, зокрема в контексті її розвитку. Окремий особливий аспект, який є новизною, – аналіз термінів *знання*, *уміння*, *навички* в контексті гармонізації, тобто узгодження їх з відповідниками, які функціонують в інших мовах, зокрема англійській, польській, російській. Часто застосування порівняльного принципу дає змогу виявити надлишковість чи термінні “лакуни”, заповнення їх посприяє упорядкуванню терміносистеми.

Мета статті – проаналізувати семантичну сферу термінів *знання*, *уміння*, *навички* у фаховій мові української лінгводидактики. Поставлена мета зумовила розв’язання таких **завдань**: простежити особливості вживання цих термінів у фахових працях; окреслити мікропарадигми термінів *знання*, *уміння*, *навички*; з’ясувати їхню семантику; визначити відповідники аналізованих термінів в англійській, польській, російській мовах; запропонувати способи унормування й гармонізації деяких термінів.

Виклад основного матеріалу. Терміни *знання*, *уміння* й *навички*, як уже було зазначено, уживають разом, проте системи видових термінів, які вони формують, різні. У Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти зазначено, що “загальні компетенції

тих, хто вивчає мову складаються з їхніх знань, умінь та життєвого досвіду, а також з їхнього уміння вчитися” (Ніколаєва, 2003, с. 11). Тобто знання й уміння інтерпретовано як елемент компетенції. Крім цього, виділено два гіпоніми терміна *знання*: знання світу (декларативні знання) і соціокультурні знання. Перші “набуті через досвід, освіту чи інформаційні джерела, а соціокультурні знання стосуються: повсякденного життя, його умов, міжособистісних стосунків, цінностей, ідеалів, норм поведінки, мови тіла, соціальних правил поведінки, ритуальної поведінки” (Ніколаєва, 2003, с. 102-103).

Уміння та навички розглянуто разом і виокремлено практичні й міжкультурні вміння і навички. Практичні охоплюють соціальні, вміння і навички повсякденного життя, професійні і технічні та пов’язані з довкіллям (Кочан, Захлюпана, 2002, с. 104). Міжкультурні вміння і навички – “здатність привести до спільного знаменника рідну й іноземну культуру, культурну чуттєвість і здатність визначити й використати різні стратегії для контакту з представниками інших культур, здатність виконувати роль культурного посередника між рідною культурою та іноземною, успішно долати міжкультурні непорозуміння і конфліктні ситуації, здатність долати стереотипи у стосунках” (Ніколаєва, 2003, с. 105). Такий діяльнісний підхід у розумінні мікросистеми досліджуваних термінів відрізняється від традиційно сформованого в методиці викладання української мови як іноземної (розглянемо його нижче). На практиці під час викладання та вивчення мови різні знання, уміння і навички формуються постійно й закономірно.

У сучасній лінгводидактиці поширений підхід, згідно з яким особа, яка вивчає мову, має сформувати певні компетенції. Окреме дослідження, присвячене цій проблемі, дало підстави висновувати, що компетенція – це сукупність теоретичних знань, практичних умінь і навичок, які є метою вивчення мови (Туркевич, 2013, с. 131). Тобто *компетенція* – родова одиниця, яка охоплює *знання, уміння, навички*. Проте якщо порівняємо різновиди компетенцій, виокремлені в оновленій версії Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, з типами знань, умінь і навичок, які функціонують у фаховій терміносистемі української лінгводидактики, то виявимо неповні мікропарадигми, наприклад, є *соціокультурні знання*, але немає *соціокультурних умінь і навичок*.

У Рекомендаціях помічаємо постійне звернення до комунікативної компетенції, яка складається зі стратегічної, лінгвальної, прагматичної, соціокультурної (*Common European Framework*, 2017, р. 129). Проаналізуємо докладніше, як терміни *знання, уміння, навички* стосуються цієї моделі.

Фахові контексти вживання досліджуваних термінів і способи їх розуміння дають змогу узагальнити, що **знання** як компонент змісту навчання становить сукупність відомостей, яких студенти набувають чи якими володіють. Англійською мовою *знання* це – *knowledge*, польською – *znajomość języka*, російською – *знания*.

У лінгводидактиці термін *знання* сформував окрему підсистему видових термінів за ознакою “мова-культура”, пор.: *соціокультурні, лінгвокраїнознавчі та фонові знання*.

Термін *лінгвокраїнознавчі знання* (як і всі терміносполуки, до складу яких входить одиниця лінгвокраїнознавство) функціонує в межах української лінгводидактики як наслідок пострадянського впливу. Він не має відповідників в англійській та польській мовах, проте корелює з широковживаним в російській мові терміном *лингвострановедческие знания*. Термін *лінгвокраїнознавчі знання* за семантикою дуже подібний до терміна *соціокультурні знання*, що з’явився після виходу у світ Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Ніколаєва, 2003). Наразі в українській лінгводидактиці функціонують два терміни з відмінностями семантики, які нам вдалося виокремити на основі порівняння різних фахових контекстів.

Соціокультурні знання – знання суспільства, а також культури спільноти, мову якої вивчають, зокрема це повсякденне життя; умови життя; міжособистісні стосунки; цінності, ідеали, норми поведінки; мова тіла; соціальні правила поведінки; особливості ритуальної поведінки.

Лінгвокраїнознавчі знання – знання національно-культурних особливостей мовлення та специфіки невербальної поведінки носіїв мови в різних ситуаціях.

Термін *соціокультурні знання* у своїй семантиці не містить семи, пов'язаної безпосередньо з опануванням мови чи мовлення, на відміну від терміна *лінгвокраїнознавчі знання*. Відповідно *лінгвокраїнознавчі знання* стосуються інформації про культуру, вираженої в одиницях різних рівнів мови чи мовлення (найчастіше лексичного рівня). Натомість *соціокультурні знання* в широкому розумінні стосуються всієї інформації про життя в суспільстві та його культурних особливостей зокрема.

Ще один лінгводидактичний термін у досліджуваній підсистемі – це *фонові знання*, що означає імпліцитні соціокультурні знання, які мають носії мови. Фонові знання є окремим об'єктом навчання іноземців, оскільки ні семантика слова (чи іншої мовної одиниці), ні контекст не відтворюють специфічної культурної інформації, закладеної у свідомості носіїв мови як рідної. Наприклад, для українців *рушник* – це не лише предмет побуту, а й об'єкт у різних ритуалах, про що можуть не знати іноземці.

Варто зазначити, що вплив європейської системи термінів, пов'язаних з вивченням культури, не узгоджується з уже сформованими поняттями й українськими термінами на їх позначення.

Ще одна підсистема термінів з родовою одиницею *знання*, яка є порівняно новою для методики викладання української мови як іноземної, але її активно використовують в методиках вивчення різних європейських мов як іноземних, охоплює *імпліцитні* та *експліцитні знання*. “Імпліцитні знання (приховані знання) – інтуїтивні знання, які студент має, але не може їх пояснити. Наприклад, носії англійської мови як рідної мають сформовані знання правильного вживання артиклів, але не можуть, не вміють пояснити, як їх уживати. Експліцитні знання (виражені знання) – усвідомлені знання, які студент може пояснити. Наприклад, особи, які вивчають англійську мову, мають системні знання про вживання артиклів і можуть пояснити, у яких ситуаціях їх уживати” (Richards, Jack C., Richard, Schmidt, 2002, p. 192).

Методика викладання української мови як іноземної теж оперує поняттями імпліцитних і експліцитних знань. Маємо підстави стверджувати, що імпліцитні знання більшою мірою сформовані в тих осіб, які вивчають українську мову як успадковану чи другу. Часто також студенти, які володіють слов'янською мовою, можуть виявляти імпліцитні знання з української мови. У системному процесі вивчення мови імпліцитні знання переважно переходять в експліцитні, коли студент опановує правила, функції, норми і намагається моделювати мовлення відповідно до них.

Терміни *процедурні знання* і *декларативні знання* також формують групу за критерієм спосіб застосування знань. “Процедурні знання – це неусвідомлені знання, коли особа знає, як щось робити, але не усвідомлює, чому саме так. Такі знання переважно отримані завдяки практиці. Декларативні знання – теоретичні, фактичні знання, коли особа усвідомлює, як можна щось робити, тобто знає правила, концепції, ідеї, які може застосовувати на практиці” (Richards, Jack C., Richard, Schmidt, 2002, p. 144).

Ще одна пара термінів, які функціонують в українській лінгводидактиці: *активні мовні знання* (варіант – активні знання мови, синонім продуктивні мовні знання) і *пасивні мовні знання* (варіант – пасивні знання мови).

Термін **мовні знання (знання мови)** позначає знання про одиниці мови та їх застосування. Наприклад, знання лексики (лексичні знання), знання граматики (граматичні знання). *Активні мовні знання* – мовні знання, які часто застосовують, зокрема в усному мовленні чи письмовому. *Пасивні мовні знання* – мовні знання, яких набуває студент, коли рецептивно засвоює мовлення – усний чи письмовий варіант.

Мовні знання диференціюють відповідно до різних до рівнів мови (див. таблицю 1).

Таблиця 1

Види мовних знань

ВИДИ МОВНИХ ЗНАНЬ	
Термін	Значення
Фонетичні знання (знання фонетики)	знання одиниць фонетичного рівня мови
Знання словотвору (словотвірні знання)	знання правил творення слів за допомогою різних способів
Лексичні знання (знання лексики)	знання семантики одиниць лексичного рівня і можливостей використання їх
Граматичні знання (знання граматики)	знання граматичних парадигм і варіантів використання їх
Стилістичні знання (знання стилістики)	знання особливостей функціональних стилів мови
Орфографічні знання (знання орфографії)	знання правил написання

Крім цих термінів, у досліджуваній фаховій мові можуть ще функціонувати гіпоніми до терміна *граматичні знання* спеціальні одиниці знання *морфології* (*морфологічні знання*) – знання про систему словозміни, *знання синтаксису* (*синтаксичні знання*) – знання про будову словосполучень і речень.

Разом з терміном *знання* в сучасній українській лінгводидактиці активно вживають термін *уміння*, що позначає здатність провадити діяльність іноземною мовою. Найближчими семантичними його відповідниками є: в англійській мові – *language ability*, у польській – *umiejętności*, у російській – *умения*. На відміну від терміна *знання*, термін *уміння* виформує систему понять за іншими критеріями.

Передусім виокремлюємо *комунікативні вміння* – уміння спілкуватися в умовах вирішення комунікативних завдань і *мовленнєві вміння* – уміння використовувати конкретні мовленнєві одиниці в умовах розв'язання різних завдань.

Уміння в системі видів мовленнєвої діяльності – це:

уміння читати (уміння читання) – уміння сприймати графічні знаки, декодувати їх і розуміти відповідну інформацію;

уміння писати (уміння писання) – уміння застосовувати графічну систему мови з метою передавання інформації;

уміння слухати (уміння аудіювання) – уміння сприймати усне мовлення та розуміти його;

уміння говорити – уміння висловлювати свої думки в усній формі.

Види умінь за рівнями мови представлені двома термінами – *граматичні вміння* та *лексичні вміння*.

Граматичні вміння – уміння, що ґрунтуються на розпізнаванні та прогнозуванні граматичних структур, здійсненні граматичних дій у різних умовах.

Лексичні вміння – вміння, засновані на безпосередньому розумінні лексичних одиниць та здатності їх використовувати в різних контекстах.

Уміння, що стосуються звукового оформлення мовлення, поділяють на такі різновиди:

орфоепічні вміння – уміння вимовляти звуки та фрази в потоці мовлення, а також розрізняти й розуміти їх під час слухання;

акцентуаційні вміння – уміння оперувати різними типами наголосу;

інтонаційні вміння – уміння використовувати відповідну до мети спілкування інтонацію.

Як видно з наведених прикладів, термін *уміння* формує часткові мікропарадигми за окремими ознаками. На нашу думку, це зумовлено його специфікою. Дуже часто у фаховому

лінгводидактичному контексті функціонує дієслівний варіант цього терміна – *уміти*, який узгоджується з різними дієслівними конструкціями, наприклад, *студент повинен уміти створювати текст, уміти відповідати на питання* тощо. Тобто дієслово набирає термінних ознак, концентруючи всі ознаки поняття.

Ще один термін з досліджуваної тріади – **навички** позначає дії, які на основі багаторазового повторення внаслідок виконання вправ і завдань стали автоматичними. Спеціальна одиниця *навички* має відповідник в англійській мові *skills (practical skills)*, у польській – *panyki*, у російській – *навыки*.

Як і в підсистемі, яку сформував термін *уміння*, розрізняють *мовленнєві навички* й *комунікативні навички*, які мають лише по одному відповіднику в англійській мові – *communication skills* та польській мові – *panyki komunikacyjne*, і два варіанти в російській мові – *речевые навыки* і *коммуникативные навыки*. Така ситуація демонструє те, що в українській мові терміни *мовлення* і *комунікація* розвиваються із семантичними відмінностями, а всі терміносполуки, що містять компоненти *мовлення* чи *комунікація* (і їх словотвірні похідні), неможливо точно перекласти англійською мовою, у якій є лише один відповідник *communicative* (чи *communication*). На основі наведених дефініцій спостерігаємо різницю в розумінні термінів *мовленнєві навички* і *комунікативні навички*.

Мовленнєві навички – навички використання мовленнєвих конструкцій відповідно до мети спілкування.

Комунікативні навички – навички використання комунікативних засобів відповідно до розв'язання завдань для досягнення певної мети.

Можна виокремити також мікросистему термінів, що стосується видів мовленнєвої діяльності.

Слухові навички (навички аудіювання) – навички сприйняття усного мовлення та узгодження його з відповідними значеннями.

Навички читання – навички сприйняття графічних знаків та їх узгодження з відповідними значеннями.

Навички писання – навички володіння технікою письма і фіксації мовлення в письмовій формі.

Навички говоріння – навички володіння усним мовленням залежно від мети.

Підсистема термінів за ознакою “мовні рівні” відрізняється від тих, які сформували терміни знання та вміння, хоча деякі спеціальні одиниці корелюють, наприклад (лексичні, граматичні) знання, вміння, навички.

Граматичні навички – навички вживання граматичних форм та відповідних граматичних значень.

Лексичні навички – навички вибору лексичної одиниці і правильного її сполучення з іншими одиницями в мовленні.

Як і в підсистемі, сформованій терміном *уміння*, уживають: **орфоепічні навички** – навички правильного відтворення звуків у потоці мовлення; **акцентуаційні навички** – навички правильного наголошування; **інтонаційні навички** – навички використання відповідної до мети спілкування інтонації.

Крім цих одиниць, функціонують також **артикуляційні навички** – навички вимови окремих звуків та звукосполучень.

І особливу мікросистему (порівняно з проаналізованими термінами), яку сформувала терміноодиниця *навички* стосовно передавання мовних знаків на письмі, становлять *графічні, орфографічні та пунктуаційні навички*.

Графічні навички – навички написання літер та інших символів, властивих мові, яку вивчають.

Орфографічні навички – навички написання слів відповідно до правил.

Пунктуаційні навички – навички вживання пунктуаційних знаків відповідно до правил.

Проаналізовані вище терміни й терміносполуки – це ті, які, на наш погляд, мають обґрунтоване значення і вживання. Інші терміни, які можуть траплятися у фаховому мовленні, наприклад, *мовні навички, комунікативні знання* тощо, є порушенням термінологічної норми.

Висновки й перспективи подальших досліджень. Отже, у сучасній українській лінгводидактиці терміни *знання, уміння, навички* сформували окремі підсистеми видових термінів. Вони не завжди чітко корелюють з іншомовними відповідниками, що зумовлено, по-перше, надлишковістю чи неточністю деяких номінацій в межах української терміносистеми, а, по-друге – власне специфікою української системи спеціальних одиниць. Термінологічне унормування, послідовно закріплене практикою вживання досліджених спеціальних одиниць, безперечно посприяє системності, а отже удосконаленню професійного спілкування.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в стратифікації нових видових термінів, що розвинуться в методиці викладання української мови як іноземної на основі термінів *знання, уміння, навички*.

ЛІТЕРАТУРА

- Гончаренко, С.У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь.
- Кочан, І.М., Захлюпана, Н.М. (2002). *Словник-довідник з методики викладання української мови*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка.
- Мелкумова, Т.В. (2013). Формування орфоепічних умінь і навичок з української мови в іноземних студентів. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ*, 26, 220-223.
- Ніколаєва, С.Ю. (Ред.). (2003). *Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Київ: Ленвіт, 2003.
- Туркевич, О.В. (2013). Терміни компетенція і компетентність в українській лінгводидактиці. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*, 8, 130-135.
- Федорова, О.А. (2016). *Формування аудитивних умінь іноземних слухачів підготовчого відділення у процесі навчання української мови*. (Дис. канд. пед. наук). Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Херсон.
- Common European Framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors*. Provisional Edition. (2017). Retrieved from <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>
- Richards, Jack C., Richard, Schmidt. (2002). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. London: Longman.

REFERENCES

- Honcharenko, S.U. (1997). *Ukrains'kyj pedahohichnyj slovnyk*. Kyiv : Lybid'.
- Nikolaieva, S.Yu. (Red.). (2003). *Zahal'noievropejs'ki rekomendatsii z movnoi osvity: vychennia, vykladannia, otsiniuvannia*. Kyiv: Lenvit, 2003.
- Kochan, I.M., Zakhliupana, N.M. (2002). *Slovnyk-dovidnyk z metodyky vykladannia ukrains'koi movy*. L'viv: Vydavnychyj tsentr LNU imeni Ivana Franka.
- Melkumova, T.V. (2013). *Formuvannia orfoepichnykh umin' i navychok z ukrains'koi movy v inozemnykh studentiv*. *Naukovyj visnyk kafedry Yunesko KNLU*, 26, 220-223.
- Turkevych, O.V. (2013). *Terminy kompetentsiia i kompetentnist' v ukrains'kij lnhvodydaktysii*. *Teoriia i praktyka vykladannia ukrains'koi movy iak inozemnoi*, 8, 130-135.
- Fedorova, O.A. (2016). *Formuvannia audytyvnykh umin' inozemnykh slukhachiv pidhotovchoho viddilennia u protsesi navchannia ukrains'koi movy*. (Dys. kand. ped. nauk). *Prykarpats'kyj natsional'nyj universytet imeni Vasyliia Stefanyka, Kherson*.

- Common European Framework of reference for languages: learning, teaching, assessment. Companion volume with new descriptors*. Provisional Edition. (2017). Retrieved from <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989>
- Richards, Jack C., Richard, Schmidt. (2002). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. London: Longman.

*Дата надходження до редакції 17.09.2018 р.
Ухвалено до друку 25.10.2018 р.*